

**Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu**

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl dne 20. října 2011 v senátu složeném z předsedkyně Dagmar Lastovecké a soudců Stanislava Balíka a Elišky Wagnerové (soudce zpravodaj) ve věci ústavní stížnosti **P. V.**, zastoupeného Mgr. Danielelem Chmelou, advokátem se sídlem Kounicova 13/271, Brno, proti usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 7. 7. 2011 sp. zn. 7 To 387/2011 a usnesení Městského soudu v Brně ze dne 24. 5. 2011, sp. zn. 3 T 102/2011,

t a k t o :

I. Nerespektováním čl. 5 odst. 4 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a čl. 8 odst. 2 Listiny základních práv a svobod bylo usnesením Krajského soudu v Brně ze dne 7. 7. 2011 sp. zn. 7 To 387/2011 a usnesením Městského soudu v Brně ze dne 24. 5. 2011 sp. zn. 3 T 102/2011 p o r u š e n o základní právo stěžovatele na osobní svobodu garantované čl. 8 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

II. Tato rozhodnutí se proto r u š í .

O d ů v o d n ě n í :

I.

1. Ústavní stížností doručenou Ústavnímu soudu dne 3. 8. 2011, tedy podanou ve lhůtě 60 dnů od doručení napadeného rozhodnutí (§ 72 odst. 3 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů, dále jen „zákon o Ústavním soudu“) a splňující další náležitosti vyžadované zákonem [§ 30 odst. 1, § 72 odst. 1 písm. a) a § 75 odst. 1 a contrario zákona o Ústavním soudu], se stěžovatel domáhal zrušení výše uvedených rozhodnutí, neboť měl za to, že jimi bylo porušeno jeho základní právo na osobní svobodu garantované čl. 8 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“), jakož i jeho právo na spravedlivý proces ve smyslu čl. 36 odst. 1 a čl. 38 odst. 2 Listiny a čl. 5 odst. 4 a čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“).

2. Stěžovatel v ústavní stížnosti namítané porušení svých základních práv spatřoval ve skutečnosti, že napadené usnesení městského soudu, jímž bylo rozhodnuto o jeho ponechání

ve vazbě, bylo přijato po neveřejném zasedání bez slyšení stěžovatele, čímž došlo k porušení čl. 5 odst. 4 Úmluvy, neboť se nemohl vyjádřit ke všem prováděným důkazům. Krajský soud rovněž pochybil, neboť tento postup neshledal nezákonným, ale naopak jej ve svém rozhodnutí považoval za správný. Takový postup, kdy obecné soudy nerespektovaly požadavek osobního slyšení stěžovatele ve vazebních věcech je dle názoru stěžovatele v rozporu s ustálenou judikaturou Ústavního soudu ve vztahu k rozhodování o omezení osobní svobody jednotlivce. Proto navrhl, aby Ústavní soud svým náležením zrušil v záhlaví citovaná usnesení krajského a městského soudu.

3. K výzvě Ústavního soudu o vyjádření se k ústavní stížnosti Městský soud v Brně, zastoupený Mgr. M. Kabelíkem, a po opakované výzvě i Krajský soud v Brně, zastoupený JUDr. M. Večeřovou, sdělily, že vzhledem k absenci spisu se vyjádřit nemohou.

4. Podle ustanovení § 44 odst. 2 zákona o Ústavním soudu může Ústavní soud se souhlasem účastníků od ústního jednání upustit, nelze-li od tohoto jednání očekávat další objasnění věci. Vzhledem k tomu, že městský a krajský soud daly souhlas s upuštěním od ústního jednání, a stěžovatel se k výzvě Ústavního soudu, zda souhlasí s upuštěním od ústního jednání ve stanovené lhůtě nevyjádřil, ač byl poučen, že pokud tak neučiní, bude jeho souhlas ve smyslu § 101 odst. 4 o.s.ř. předpokládán, bylo od něj v předmětné věci upuštěno.

II.

5. Ústavní soud si k posouzení námitek a tvrzení stěžovatele vyžádal spis Městského soudu v Brně sp. zn. 3 T 102/2011, jenž mu byl po opakované výzvě doručen a z něhož zjistil následující skutečnosti.

6. Usnesením Městského soudu v Brně ze dne 20. 2. 2011, č. j. 70 Nt 3531/2011-8 byl stěžovatel vzat do vazby, se zápočtem jejího trvání od 18. 2. 2011, a to z důvodů uvedených v § 67 písm. a), c) tr. řádu. Stížnost proti tomuto usnesení byla usnesením Krajského soudu v Brně ze dne 17. 3. 2011 sp. zn. 9 To 101/2011 zamítnuta jako nedůvodná. Stejně tak byla usnesením krajského soudu ze dne 14. 4. 2011 sp. zn. 9 To 179/2011 zamítnuta stížnost stěžovatele směřující proti usnesení městského soudu ze dne 21. 3. 2011, sp. zn. 70 Nt 4209/2011, jímž byla zamítnuta žádost stěžovatele o propuštění z vazby.

7. S ohledem na skutečnost, že městská státní zástupkyně v Brně dne 11. 5. 2011 v této trestní věci podala na stěžovatele obžalobu pro spáchání přečinů krádeže dle § 205 odst. 1 písm. b), odst. 3 tr. zákoníku a dalších útoků, spočívajících v odcizování hotovosti a zboží, případně vloupání do rodinného domu a odcizení finanční hotovosti, přezkoumal Městský soud v Brně ve smyslu § 71 odst. 5 tr. řádu, zda důvody vazby nadále trvají či nikoli. Ústavní stížností napadeným usnesením ze dne 24. 5. 2011 pak v neveřejném zasedání rozhodl o dalším ponechání stěžovatele ve vazbě, když na jeho straně existují vazební důvody uvedené v § 67 písm. a), c) tr. řádu. Ke konkrétním důvodům vazby v odůvodnění mimo jiné konstatoval, že „*po prostudování spisového materiálu (...) z rejstříku trestů a posledního odsuzujícího rozsudku vyplývá, že (stěžovatel) byl celkem dvanáctkrát odsouzen za vesměs majetkovou trestnou činnost spáchanou po celém území ČR (...) a za situace, kdy je (stěžovatel) ohrožen trestem odnětí svobody od jednoho do pěti roků, soud musel dospět k závěru, že u (stěžovatele) existuje konkrétními skutečnostmi odůvodněná obava, že v případě*

svého propuštění by uprchl a dále se mohl skrývat před trestním stíháním a hrozícím trestem.“ Obdobně soud zdůvodnil i vazbu předstížnou, kdy z uvedených konkrétních okolností *„je nasnadě obava, že v případě svého propuštění by (stěžovatel) mohl opakovat trestnou činnost, pro kterou je stíhán.“*

8. Proti tomuto usnesení podal stěžovatel stížnost, v níž předestřel obdobnou argumentaci jako v nyní posuzované ústavní stížnosti (viz výše bod 2). Krajský soud v Brně ji podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. řádu zamítl jako nedůvodnou. K námitce stěžovatele, že městský soud rozhodoval nezákonně, když jej při rozhodování o ponechání ve vazbě osobně nevyslechl k důvodům trvání vazby, krajský soud konstatoval, že *„není třeba při jakémkoliv rozhodování o vazbě vždy vyslechnout obviněného k důvodům trvání vazby, zejména rozhoduje-li soud o dalším trvání vazby po podání obžaloby dle § 71 odst. 5 tr. řádu. Tato povinnost by měla být striktně dodržována až při dalším rozhodování o trvání vazby podle § 71 odst. 4 a odst. 6 tr. řádu. Nehledě na to, že ve věci již proběhla dvě hlavní líčení ve dnech 15. 6. 2011 a 29. 6. 2011, v nichž (stěžovatel) nepochybně mel možnost vznést případné další námitky proti důvodům či trvání vazby u jeho osoby neuvedené v podané stížnosti.“*

III.

9. Ústavní soud dospěl k závěru, že ústavní stížnost je důvodná.

10. Ústavní soud nemůže než přisvědčit námitce stěžovatele, pokud jde o absenci osobního slyšení. Ústavní soud již v minulosti mnohokrát konstatoval, že právo obviněného být slyšen v kontradiktorním řízení, v němž je přezkoumávána zákonnost dalšího trvání vazby, patří mezi základní institucionální záruky spravedlnosti řízení o pokračování či skončení omezení osobní svobody, a proto lze pro bližší odůvodnění odkázat na citovaná rozhodnutí Ústavního soudu a judikaturu Evropského soudu pro lidská práva v nich uvedenou [srov. např. nález sp. zn. Pl. ÚS 45/04 ze dne 22. 3. 2005 (N 60/36 SbNU 647; 239/2005 Sb.), nález sp. zn. II. ÚS 481/04 ze dne 14. 9. 2005 (N 174/38 SbNU 393), nález sp. zn. II. ÚS 83/06 ze dne 13. 6. 2006 (N 123/41 SbNU 533), nález sp. zn. I. ÚS 177/06 ze dne 4. 10. 2006 (N 179/43 SbNU 47), či nález sp. zn. II. ÚS 1681/08 ze dne 24. 11. 2009 (N 240/55 SbNU 325)].

11. V kontextu judikatury Ústavního soudu je především třeba jako zcela nepřípustný odmítnout názor Krajského soudu v Brně, že není třeba při jakémkoliv rozhodování o vazbě vždy vyslechnout obviněného k důvodům trvání vazby, když tato povinnost by měla být striktně dodržována až při dalším rozhodování o trvání vazby podle § 71 odst. 4 a odst. 6 tr. řádu. Jak Ústavní soud v nálezu sp. zn. I. ÚS 1104/10 ze dne 21. 10. 2010 (obdobně viz také cit. nález sp. zn. III. ÚS 2198/09) konstatoval, *„pro povinnost osobního slyšení obviněného soudem není rozhodující "typ" řízení, tzn. zda se jedná o žádost obviněného o propuštění z vazby na svobodu či periodické rozhodování o ponechání obviněného ve vazbě státním zástupcem, ale rozhodující je časový interval, který uplynul od posledního osobního slyšení obviněného při rozhodování o jeho ponechání ve vazbě, případně existující mimořádné okolnosti, které by činily slyšení obviněného nezbytným. Obviněnému musí být umožněno, v určitých časových intervalech, být k trvání vazby slyšen bez ohledu na to, zda se tak děje v řízení o stížnosti proti rozhodnutí státního zástupce o ponechání ve vazbě či v řízení o žádosti obviněného o propuštění z vazby. (...) Proto je třeba sledovat nikoli typ řízení, ale časový interval, který uplynul od doby, kdy byl obviněný naposledy osobně slyšen. Mezi jednotlivými výslechy obviněného je třeba dodržovat časové odstupy v řádu maximálně*

několika týdnů. Uvedený časový interval "několik týdnů" nelze brát dogmaticky, neboť vždy je třeba přihlídnout ke konkrétní povaze okolností uváděných obviněným. Důležitá je rovněž garance, že obviněný podáním procesního prostředku, v němž je nastolena otázka zákonnosti vazby, se domůže slyšení.“ Na požadavku osobního slyšení stíhaného soudem ve vazebních případech je tak třeba v zásadě (až na výjimky např. v podobě *expressis verbis* odmítnutí obviněného být slyšen či existence objektivně nepřekonatelné překážky) trvat jak při rozhodování o vzetí do vazby, tak i v případě rozhodování o jejím trvání či prodloužení, tj. včetně rozhodování o ponechání obviněného ve vazbě po podání obžaloby dle § 71 odst. 5 tr. řádu, uplynula-li od posledního osobního slyšení tak dlouhá doba, která odpovídá té, kterou Ústavní soud vyjádřil v citovaných nálezech.

12. V projednávané věci městský soud usnesením ze dne 24. 5. 2011 rozhodl o ponechání stěžovatele ve vazbě po podání obžaloby dle § 71 odst. 5 tr. řádu, aniž by umožnil stěžovateli se k věci vyjádřit a vytvořit mu tím prostor pro účinné vznesení jeho argumentů. Městský soud tak učinil navzdory skutečnosti, že stěžovatel byl naposledy slyšen k důvodům vazby při vzetí do vazby dne 20. 2. 2011, tedy od přijetí napadeného usnesení o ponechání stěžovatele ve vazbě po podání obžaloby uplynula doba delší než tři měsíce. Z uvedeného je zřejmé, že postupem městského soudu došlo k porušení práva stěžovatele být slyšen v pravidelných intervalech, a to v kontradiktorním řízení, v němž je přezkoumávána zákonnost dalšího trvání vazby. Řádného přezkumu nelze bez osobního slyšení docílit a jeho absenci nelze překlenout ani důkladným odůvodněním rozhodnutí soudu, a to ani za situace, kdy se nutnost setrvání stěžovatele ve vazbě zdá být na základě spisového materiálu nade vší pochybnost.

13. Ústavní soud s politováním konstatuje, že Ministerstvo spravedlnosti ČR nepředložilo Parlamentu ČR žádnou novelu tr. řádu, která by dala osobnímu slyšení vazebně stíhaných osob pevný a pravidelný rámec tak, aby byla nastolena jistota o délce časového intervalu osobních slyšení vazebně stíhaných osob. To přesto, že první náleží Ústavního soudu k uvedené otázce byl vydán již v roce 2004 (viz náleží sp. zn. I. ÚS 573/02 ze dne 23. 3. 2004 (N 41/32 SbNU 397)).

14. Pokud za popsané situace Krajský soud v Brně v řízení o stěžovatelem podané stížnosti proti usnesení městského soudu o jeho setrvání ve vazbě ponechal napadené usnesení městského soudu v platnosti, aniž by sám stěžovatele slyšel, nedostál své ústavní povinnosti poskytovat ochranu základním právům stěžovatele (čl. 4 Ústavy ČR). Sám tak porušil základní právo stěžovatele garantované čl. 8 odst. 1 Listiny. Argument, dle něž se stěžovatel mohl k důvodům vazby vyjádřit v průběhu hlavních líčení konaných ve věci samé ve dnech 15. 6. 2011 a 29. 6. 2011 je třeba s ohledem na uvedené závěry plynoucí z judikatury Ústavního soudu rovněž zcela odmítnout.

15. Ústavní soud tak dospěl k závěru, že obecné soudy postupem nerespektujícím čl. 8 odst. 2 Listiny a čl. 5 odst. 4 Úmluvy, svými rozhodnutími, jimiž bylo rozhodováno o setrvání stěžovatele ve vazbě, zasáhly do základního práva stěžovatele na osobní svobodu, které je garantované čl. 8 odst. 1 Listiny, neboť není-li v řízení, v němž je rozhodováno o vazbě, umožněno slyšení obviněného, ač pro to jsou dány podmínky, dochází k ústavně nepřijatelnému omezení svobody. Nerespektováním uvedeného ústavně konformního výkladu procesních postupů při rozhodování ve věcech vazebních, který plyne z judikatury Ústavního soudu, porušily obecné soudy v projednávané věci i příkaz stanovený čl. 89 odst. 2 Ústavy ČR, podle něž jsou vykonatelná rozhodnutí Ústavního soudu závazná mj. pro všechny orgány. To navzdory skutečnosti, že sám stěžovatel ve svých podáních na závěry vyplývající

z judikatury Ústavního soudu několikrát odkazoval. Pro úplnost Ústavní soud dodává, že nedostatek osobního slyšení stěžovatele stíhá i další rozhodnutí v téže věci, která na tuto vazební věc navazují, neboť bylo rozhodováno na základě Ústavním soudem zrušených rozhodnutí, kterými byla protiústavně omezena osobní svoboda stěžovatele. Je na obecných soudech, aby se s touto skutečností vypořádaly.

16. Proto Ústavní soud ústavní stížnosti podle ustanovení § 82 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu vyhověl a napadená rozhodnutí podle ustanovení § 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu zrušil.

P o u č e n í : Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat (§ 54 odst. 2 zákona o Ústavním soudu).

V Brně dne 20. října 2011

Dagmar Lastovecká, v. r.

předsedkyně senátu

Za správnost vyhotovení :

Michaela Vrbová